

УДК 334.78

Рунчева Н.В.

Бердянський університет
бізнесу і права

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРПОРАЦІЙ

У статті розглянуто методи оцінки ефективності діяльності державних корпорацій.

Постановка проблеми. Особливість механізму управління державною власністю в Україні зумовлюється трансформаційним характером національної економіки. При розгляді процесів управління необхідно розрізняти як власне систему управління, так і способи управління у двох взаємозалежних, але відносно самостійних аспектах: по-перше, процес перетворення однієї форми власності на іншу, постійну (приватизація) або тимчасову (оренда, застава, довірче управління); по-друге, управління державною власністю у випадку, коли вона не змінює форму і залишається державною постійно або протягом тривалого часу. Такий розподіл тимчасовий і повинен тривати до завершення активних процесів приватизації як системного соціально-економічного процесу.

Мета статті полягає в обґрунтуванні оцінки ефективності діяльності державних корпорацій. Теоретичні та практичні питання методики оцінки економічної безпеки є предметом наукових досліджень вітчизняних вчених: Ю.М. Уманціва [1], О.Ю. Рудченка [2], В.В. Круш. [3].

Виклад основного матеріалу. Основними завданнями управління державною власністю є, зокрема:

- оптимізація структури державної власності (як шляхом приватизації, так і нарощування активів у відповідних сферах діяльності та націоналізації);
- зростання доходів державного бюджету за рахунок ефективного управління державною власністю;
- використання державних активів для залучення приватних інвестицій до реального сектора національної економіки та створення сприятливих умов для функціонування суб'єктів господарювання різних форм власності.

Концептуальні положення щодо управління державною власністю повинні адекватно відобразатись у відповідних функціональних блоках забезпечення механізму управління державною власністю, зокрема, правовому, організаційно-економічному, фінансовому та інформаційно-аналітичному, що мають на меті сприяти реалізації основних завдань державної політики в цій сфері [1].

Водночас результати критичного аналізу змісту основних елементів механізму управління державною власністю свідчать про те, що ці елементи не повною мірою відповідають сучасним вимогам. З позицій удосконалення механізму управління державною власністю доцільно виокремити такі аспекти:

- удосконалення методологічних та методичних засад щодо управління державною власністю та їх реформування у процесі завершення приватизації як системного соціально-економічного проекту;
- упровадження механізму управління державними корпоративними правами, визначення методичних підходів до застосування інструментів управління залежно від розміру частки держави;
- удосконалення системи органів управління державним майном та впорядкування їх функцій;
- удосконалення методичних рекомендацій щодо застосування критеріїв оцінки ефективності управління об'єктами державної власності;
- розроблення комплексу організаційно-економічних заходів та пропозицій правового забезпечення щодо вдосконалення процесів управління використанням державної власності.

Перш ніж детальніше розглянути такі управлінські напрями механізму, як процес перетворення державної форми власності на іншу та безпосереднє управління об'єктами державної власності, охарактеризуємо власне державний сектор, його структуру, динаміку та ефективність функціонування, що дасть можливість чіткіше визначити тенденції розвитку.

Інституційні функції з управління державним корпоративним сектором еволюціонують у функції багатовекторного аналізу і всебічного контролю, а також захисту державних корпоративних прав. Це об'єктивно спричиняє принципову зміну акцентів у діяльності відповідних державних органів, які від імені держави регулюють процеси управління державними корпоративними правами, що потребує створення вагомої організаційної та інформаційної інфраструктури. Необхідність вдосконалення системи корпоративного управління в Україні вимагає запровадження відповідної законодавчої бази, яка повинна реалізувати: координування роботи органів державного управління різних функцій та рівнів; розробку обов'язкових вимог до пропозицій про способи досягнення цілей, відомостей про поточні результати діяльності товариств; встановлення порядку затвердження державним органом управління форми та періодичність звітності про результати діяльності; проведення атестації державних службовців керуючих пакетами акцій; висунення вимог щодо професійних, майнових та інших обов'язків до недержавних претендентів на управління; встановлення порядку ухвалення управлінських рішень при недосягненні

запланованих цілей; визначення порядку і форми укладання контракту з керуючими державними пакетами акцій, тощо.

Для захисту майнових інтересів держави в процесі корпоративних відносин Урядом запроваджено конкурсний відбір реєстраторів для ведення реєстрів власників акцій акціонерних товариств, у статутних фондах яких державна частка становить понад 50%. Ця процедура дозволяє створити засади для дієвого контролю з боку держави за надійністю ведення обліку прав власності держави. Подальшого розвитку набула система професійної підготовки та перепідготовки осіб з питань управління корпоративними правами держави, яка здійснювалась у навчальних закладах, визначених на конкурсних засадах за затвердженими Фондом навчальними програмами.

Сучасний стан корпоративного управління характеризується відсутністю прозорості діяльності акціонерних товариств, недостатньою координацією дій органів державного управління у сфері регулювання корпоративних відносин, неефективністю управління державними корпоративними правами. Недостатній рівень корпоративної культури, невідповідність існуючої практики корпоративного управління загальноприйнятим принципам та неготовність діючих товариств до їх опанування призвели до непрофесійних схем управління товариствами.

Методика оцінки ефективності діяльності державних корпорацій, як і більшість методів оцінки інших суб'єктів господарювання, базується, переважно, на економічних показниках.

Державний сектор в Україні характеризується такими рисами як:

- недосконалістю структури та організаційно-правових форм господарювання (зокрема, переобтяженість державними комерційними підприємствами та недостатній рівень в держсекторі корпоративних інтегрованих структур, що є важливою передумовою дієвого управління);
- розпорошеністю і неузгодженістю функцій управління між окремими органами;
- низькими показниками ефективності функціонування суб'єктів господарювання та доходності активів;
- недостатньо високою якістю управління як щодо уповноважених органів управління, так і менеджменту суб'єктів господарювання;
- відсутністю належної прозорості при прийнятті стратегічних рішень, наявністю проявів корупції та рейдерства [2].

Економічні характеристики не завжди відображають повною мірою ступінь відповідності результатів роботи суб'єкта господарювання поставленим задачам й не можуть бути надійним індикатором діяльності підприємства. В більшій мірі це стосується підприємств державного корпоративного сектора, де, зокрема, прибутковість, рентабельність, строк окупності інвестицій не завжди є актуальними для держави як акціонера. Тому має бути розроблена та впроваджена модель системи показників

збалансованих інтересів акціонерних товариств з державними корпоративними правами.

Подальший розвиток корпоративних відносин в Україні повинен відбуватися на основі загальноприйнятих принципів ефективного корпоративного управління з урахуванням світового досвіду та особливостей України. Формування системи корпоративного управління України в сучасних умовах економічного розвитку повинно визначатися потребами створення необхідних передумов для втілення загального принципу управління корпораціями - розмежування власності і управління. Однак, механізми та конкретні інструменти впливу держави на цей процес мають відповідати особливостям структурної моделі корпоративного управління, що вже визначилися в Україні.

Державне регулювання у сфері корпоративних відносин потребує:

- чіткого визначення та розмежування повноважень органів державного управління у галузі корпоративного управління;
- посилення державного контролю за дотриманням акціонерними товариствами та професійними учасниками фондового ринку прав акціонерів;
- визначення та оприлюднення державної політики щодо підприємств з державними частками (закріплення за державою пакетів акцій цих підприємств, їх відчуження, управління підприємствами), яка впливає на корпоративне управління;
- підвищення ефективності управління державними корпоративними правами;
- підвищення кваліфікації державних службовців у галузі корпоративного управління.

Важливими чинниками ефективного розвитку вітчизняного корпоративного сектора є вдосконалення політики державного стимулювання діяльності корпорацій; державне стимулювання утворення акціонерних товариств з малою чисельністю власників і працюючих за класичним типом, який ґрунтується не на перерозподілі існуючих фондів, а на акумуляції капіталів; введення у практику стимулювання економічної діяльності корпорацій через диференціацію податку на додану вартість; встановлення знижених ставок податку на додану вартість для підприємств, що освоюють імпортозамінюючу продукцію.

Держава, навіть не будучи акціонером, але виступаючи регулятором корпоративних відносин, зберігає щодо українських корпорацій дієві механізми перерозподілу капіталу, використовуючи для цього систему оподаткування, ліцензування, контролю та інші засоби впливу. Втім, на сьогодні залишається неформованою прийнятна і виважена політика щодо реалізації завдань регуляторної діяльності держави в корпоративному секторі економіки.

Надання нового імпульсу розвитку ринкових перетворень в Україні зумовлює необхідність подолання спрощених уявлень щодо управління державними пакетами акцій як виключно процесу їх приватизаційного продажу. Обов'язковим напрямом посилення управлінського впливу держави на корпоративний сектор стає створення збалансованої системи використання державних часток у статутному фонді господарських товариств без зміни їх форми власності. Вжиття заходів у цьому напрямі має узгоджуватися та синхронізуватися із проведенням якісно нової приватизаційної політики уряду. Адже в сучасних умовах об'єктами приватизації стають і підприємства, що відіграють стратегічну роль в економіці країни і визначають її конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Відповідно, від ефективності державної політики у корпоративній сфері залежить і майбутня роль України у світовому економічному просторі.

Управління державною власністю – це процес її відтворення, використання та трансформації, що особливо важливо нині для становлення економіки України. Координація взаємодії між суб'єктами державної власності та інших форм власності є найбільш важливою функцією такого управління. Більш повно і точно управління державною власністю можна визначити як систему організаційно-економічних відносин між різними суб'єктами для організації відтворення та використання об'єктів державної власності шляхом застосування організаційно-економічних функцій, форм та методів з метою забезпечення реалізації соціальних та економічних інтересів суспільства та держави. Особливістю такого визначення є комплексність – застосування одночасно цільового, системного, функціонального, відтворювального підходів. В процесі управління державною власністю реалізується система функцій, а саме: прогнозування, планування, організація, мотивація, координація та контроль. При цьому можуть бути використані адміністративні, економічні та інші методи. Серед загальних принципів управління державною власністю, на нашу думку, можна визначити наступні:

необхідність оцінювати результативність діяльності з використанням критеріїв соціальної (витрати на управління співвідносять з благами, що одержить суспільство) та економічної ефективності.

реалізація принципу цільового підходу, що полягає у розробці стратегічних цілей з виокремленням основних та пріоритетних. Стратегічна соціальна мета полягає у створенні матеріальних умов для стійкого відтворення благ, що мають задовольняти соціальні потреби суспільства. Загальна економічна мета – забезпечення стійкості розвитку державного сектору економіки. При реалізації цього принципу необхідно, щоб методи досягнення поставленої мети визначалися по кожному об'єкту власності окремо, безпосередньо залученими менеджерами та

затверджувались уповноваженим державним органом, які стимулюються та несуть відповідальність за досягнення запланованого результату.

прогресивна мотивація. В розрізі цього питання необхідно розробити механізм матеріальної зацікавленості в залежності від одержаного результату, шляхом використання науково-обґрунтованої дивідендної політики, прогресивної системи оплати праці, системи соціального забезпечення, захисту, страхування, тощо. Нехтування цим принципом призвело до негативних результатів перших етапів приватизації в країні. На наш погляд, одним із факторів низької соціальної та економічної ефективності останньої була невірна мотивація: замість орієнтації приватизаторів на досягнення поставленої соціальної та економічної мети, їх заохочували за масовість та миттєвість процесу приватизації.

соціальна та економічна відповідальність суб'єктів управління за стійкість розширеного відтворення власності та ефективність використання її об'єктів. Нині ситуація щодо ефективного використання державної власності погіршилось. Шляхом покращення використання даного принципу на нашу думку може стати відповідальність суб'єктів управління державною власністю за збитки, що заподіяні суспільству та державі некомпетентними діями, бездіяльністю, корупцією та кримінальними махінаціями в процесі управління державною власністю. Концепція соціальної та економічної відповідальності повинна бути реалізована в системі законодавчих актів з включенням в них не декларацій, а детально розробленого механізму відповідальності.

комплексність та системність управління. Цей принцип знаходить своє відображення у взаємозв'язку функцій управління власністю та загальної мети управління, що має забезпечувати: спрямованість системи елементів управління; єдність дій органів представницької та виконавчої влади, всіх управлінських структур та осіб; в органічному поєднанні економічних та адміністративних методів управління; у використанні узагальнених критеріїв оцінки ефективності управління.

безперервна еволюційна реорганізація. Вона здійснюється за допомогою таких методів управління державною власністю як приватизація, зміна форм державного підприємництва, децентралізація управління, його демократизація.

обов'язковість якісного правового регулювання. Для цього необхідні розробка, прийняття та удосконалення системи законодавчих актів, що створюють правове забезпечення в системі управління.

професіоналізм. Реалізація даного принципу обумовлює конкурсну основу при залученні суб'єктів управління, удосконалення системи їх підготовки та підвищення кваліфікації, виключення корупції при призначенні та оцінці рівня кваліфікації менеджерів [3].

Висновки. Натомість, з загальними принципами управління держвласністю, які притаманні трансформаційній економіці, необхідно

враховувати і специфічні принципи, що відповідають умовам, які склалися в країні на даному етапі економічного і соціального розвитку. До таких принципів, на нашу думку можна віднести: відповідність змісту та методів управління характеру реформ, направленість управління на подолання системної кризи економіки та здійснення її реструктуризації, відповідність організаційних методів управління задачам реалізації промислового, інвестиційного, інноваційного та інших напрямків політики держави.

Список використаних джерел

1. Уманців Ю.М. Механізм економічної політики [Електронний ресурс] /Ю.М. Уманців — Режим доступу : http://pidruchniki.ws/12090613/ekonomika/upravlinnya_korporativnimi_pravami_derzhavi.
2. Рудченко О. Управління державним сектором: проблем и та перспективи [Електронний ресурс] / О. Рудченко, М. Шкільняк // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2011. — Вип. 2 (5). — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11royrtp.pdf>.
3. Круш В.В. Принципи управління державною власністю в Україні [Електронний ресурс] / В.В. Круш. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/3_51813.doc.htm

УДК 658.152

Колесник М.В
Національний авіаційний
університет

ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ БРЕНДОМ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню брендингу та його моделюванню шляхом застосування процесного підходу, який забезпечує підвищення ефективності управління цим процесом та фокусування ресурсів підприємства на досягнення стратегічної мети, що особливо важливо в інноваційній діяльності.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку ринків інноваційних товарів все більше демонструють актуальність брендування